

BRETSKA VALIÐ

Minna Cameron á lyfti

Av teimum 59 skotsku valdømunum vann the Scottish National Party 56 teirra á valinum í Stórabretlandi í farnu viku. SNP er sostatt triðstørsti flokkur í Westminster, og ætlar sær at fáa David Cameron, forsætisráðharra, at halda orð um økt sjálvræði, sigur Ólavur Dalsgarði, Ph.D. lesandi stjórnmálafrøðingur.

Mortan Østerø

Altjóða figgjarkreppan, sum rakti í seinnu hálvu av oðrunum hevði ført við sær stór sparitiltøk um allan heimin, og Stórabretland var einki undantak. Á valinum í 2010 sýndi bretska fólk sína ónøgd við sitandi Labour stjórnina, sum var loyst av konservativa flokkinum, ið ikki megnaði at fáa einsamallan meiriluta, og noyddist at skipa stjórn saman við liberalu demokratunum – fyrsta samgongustjórnin í fleiri áratiggju.

Skotska tingvalið var ári eftir, og nýttu skotar høvi at sýna misnøgd við hvussu stórt vald bretska tjóðartingi hevði á stýringini av teimum figgjarligu viðurskiftunum í Skotlandi. Tjóðskaparflokkurin, SNP, ið ynskti loysing frá Stórabretlandi, gjørði bart og vann einsamallan meiriluta í skotska tjóðartinginum. Trý ár seinni – í 2014 – fingur skotar

Ólavur Dalsgarð

høvi at greiða sína atkvøðu fyri ella ímóti loysingini. Bretsku fjølmiðlarnir fylgdu fólkaatkvøðuni við stórum spenningi, og bretska stjórnaróvastarnir ferðaðust norður við lyftum um størri sjálvræði til skotar, atkvøddu

teir ikki fyri loysingini. Tá avtornaði, varð loysingin av ongum, men á bretska tjóðartingsvalinum tyktust skotar standa saman um SNP, ið vann øll valdømini uttan trý.

Minna Cameron á lyfti

Valskipanin í Onglandi er soleiðis snikkað, at hon býtir Stórabretland sundur í smá valdømi, ið øll fáa hvør sitt umboð á tjóðartingið. Flestu valdømini fella innanfyri Ongland, og síðani fáa hini londini í Stórabretlandi – Norður Írland, Wales og Skotland – færri umboð á ting. SNP stillaði einans upp í teimum 59 skotsku valdømunum, og við »first past the post« valskipanini, bar óbeinleiðis til hjá teimum at útihýsa øðrum flokkum umboð. Fingur teir, við øðrum orðum, flest atkvøður innan einstøk valdømi, vunnur teir nevnliga tað einsamalla umboði meðan atkvøðurnar til aðrar flokkar fullu burtur.

Hóast SNP »einans« fekk 50 prosent av skotsku atkvøðunum, eydnaðist teimum at vinna 56 av 59 valdømunum.

– Skotar hava verið væl nøgdir við SNP, síðani teir tóku við í 2011 og lovaðu fólkaatkvøðuna. SNP hava vakt eina rørslu í Skotlandi, ið hevur fingið stóra undirtøku og álit millum skotar. Teir 56 tingsessirnir hjá SNP kunnu helst síggjast sum ein samanrenning av bretska »first past the post« valskipanini og rørsluni í Skotlandi, sigur Ólavur Dalsgarð, Ph.D. lesandi stjórnmálafrøðingur í Skotlandi.

Ein av orsökunum til, at skotar sýndu SNP so stórt álit, heldur Ólavur vera, at tey ynskja at lyftini um størri sjálvræði verða hildin.

– Stutt eftir, at skotar høvdu atkvøtt ímóti loysingini, tók ein óvissa seg upp, hvørt David Cameron fór at halda tað síni lyftir. Tað ber til at tulka góða valúrslitið hjá SNP sum eina áminning

til forsætisráðharran um lyftini, sigur Ólavur.

Neyvan beinleiðis ávirkan

– Tað er ein ávísur stoltleiki at hóma í skotum eftir valið, og tey hava greitt sýnt sína misnøgd við førða politikkini hjá sitandi stjórn. Tó er veruleikin tann, at tey einans hava 56 av 650 tingsessum og sita ikki sjálvi við stjórnarvaldinum. Neyvan kann tað hugsast, at SNP fær beinleiðis ávirkan á tey Konservativu, sum sita trygt í Westminster við einsamøllum meiriluta, sigur stjórnmálafrøðingurin, ið hevur búð í Skotlandi seinastu mongu árin.

Aðrir politiskir viðmerkjarar hava víst á, at brandvalið hjá SNP ger eina spjalding í bretska samríkinum sjónligari enn áður, og Ólavur Dalsgarð er samdur.

– Tá ið undirtøkan fyri samríkjaflokkunum hvørur og flytur seg til ein tjóð-

skaparsinnaðan flokk, er tað greitt, at samríkjaveldið ikki stendur eins sameint – tað leggur eitt ávíst trýst á David Cameron. Longu í fyrstu almennu fráboðan hjá David Cameron eftir valið, varð ríkisstøðan hjá Skotlandi umrødd, har Cameron ynskti at geva skotum størri sjálvræði enn nakað annað land í einum samríki. Undan hesum valinum høvdu SNP annars ikki víst nakran áhuga í bretska tjóðartingsvalinum, men nú seta tey í øllum førum skotsku ríkisstøðuna á dagskrá. Hetta skal tó takast við ávísingum fyrivarni, tí SNP fer helst at leggja sína orku í Holyrood (skotska tjóðartingið, red.), har tey hava veruliga parlamentariska ávirkan, sigur Ólavur.

Skotska ríkisstøðan

Skotska tingið umsitir givin málsøki, onnur málsøki verða avgreidd í bretska tjóðartinginum
Suvereniteturin liggur sostatt í Westminster
Útbúgving, heilsumál, landbúnaðarmál og løgmal liggja hjá skotska tjóðartinginum
Skotland hevur einans avmarkaðar heimildir viðvíkjandi skattaásetingum

Skotska tingið

Vanliga nevnt »Holyrood«
129 tinglimir
SNP eigur 64 teirra
Val verður 5. maí 2016

SNP

Stovnað í 1934
Slapp í minnilutastjórn í 2007
Einsamallan meiriluta í 2011
Stórsigur til bretska valið í 2015
Nicola Sturgeon er verandi forkvinna

